

WPROWADZENIE REDAKCYJNE

Tematem kolejnego monograficznego numeru czasopisma „*Ochrona dziedzictwa kulturowego*” jest szeroko rozumiana problematyka współczesnej ochrony historycznych ruin. Ten trudny temat był zawsze obecny w ochronie zabytków. Na poszczególnych etapach rozwoju tej dyscypliny, kolejne pokolenia konserwatorów ustalały jak chronić historyczne ruiny. Zewnętrzne uwarunkowania zmieniały się radykalnie, ale cały czas dominował pogląd, że historyczna ruina – destrukta ukształtowany w długotrwałym procesie niszczenia, jest pełnoprawnym zabytkiem i powinna być chroniona.

Od początku istnienia ochrony zabytków zawsze też pojawiały się koncepcje by ruiny odbudować, nadając im formy obiektów, do których można wprowadzić funkcje użytkowe. Takie tendencje nasiliły się szczególnie w ostatnich dekadach, gdyż sprzyjają temu pozakonserwatorskie uwarunkowania - techniczne, ekonomiczne, organizacyjne, własnościowe, społeczne, kulturowe. W konsekwencji odbudowa ruin staje się coraz powszechniejsza w całej Europie i konserwatorzy muszą się znowu zmierzyć z tym problemem.

Polski Komitet Narodowy ICOMOS wielokrotnie inicjował konferencje i publikacje poświęcone problematyce zabytkowych ruin. Prace te zintensyfikowały się po transformacji ustrojowej rozpoczętej w 1989 roku, gdy nowa sytuacja gospodarcza, społeczna i polityczna stworzyła szerokie możliwości i zagrożenia w zagospodarowaniu zabytkowych ruin. Środowiskowa dyskusja, programy badawcze, konferencje i publikacje doprowadziły do opracowania w 2009 roku dokumentu programowego zatytułowanego *Karta Ochrony Historycznych Ruin*. Dokument ten jednoznacznie wskazuje, że właściwą formą ochrony historycznych ruin jest ich utrzymanie w postaci tzw. trwałych ruin.

Pomysły, projekty i realizacje polegające na odbudowie historycznych ruin nadal jednak nie ustają. Jest to bardzo niepokojące, gdyż według szacunków średniowiecznych ruin – które stanowią najcenniejszą część tego zasobu w Polsce – jest nie więcej niż dwieście. Wielu zarządców nie ma jednak nadal świadomości wartości ruin, pomysłów i środków na ich utrzymanie i użytkowanie. Jeżeli więc pojawiają się inwestorzy proponujący zagospodarowanie ruin przez ich odbudowę, to takie pomysły zyskują wsparcie i są realizowane. Dlatego powinnością środowisk konserwatorskich jest wypracowanie zasad ochrony historycznych ruin oraz wzorców współczesnego zagospodarowania, użytkowania i zarządzania tzw. trwałych ruin.

O postępowaniu z zabytkowymi ruinami decydują przede wszystkim ich właściciele i zarządcy. Trzeba im dostarczyć kompleksowej informacji na temat form ochrony ruin, metod ich zarządzania i możliwości zagospodarowania. Zebranie takich informacji powinno być oparte na analizie najlepszych przykładów współczesnej ochrony i zagospodarowania historycznych

ruin. Oprócz najlepszych przykładów z Polski trzeba też sięgać po doświadczenia zagraniczne, gdyż problemy ochrony i wykorzystania ruin są podobne w wielu krajach.

Celem publikacji jest dokonanie przeglądu współczesnych problemów i metod ich rozwiązywania związanych z ochroną, konserwacją, zagospodarowaniem i zarządzaniem historycznymi ruinami. Autorzy artykułów byli więc poproszeni o kompleksowe przedstawianie zarówno teoretycznych jak i praktycznych problemów związanych z utrzymaniem ruin. Dlatego w artykułach przedstawiono też przykłady ich współczesnego zagospodarowania i użytkowania. Zabrane w publikacji materiały mają pomóc w wypracowaniu modelowych rozwiązań w zakresie ochrony, zarządzania i zagospodarowania zabytkowych ruin. Możliwe też, że po 10 latach od uchwalenia konieczna będzie aktualizacja *Karty Ochrony Ruin*. Problem jest trudny i pilny, tak więc środowisko konserwatorskie na pewno będzie do niego powracać.

Bogusław Szmygin